

9. jaanuar 2024

Lahend 30138/21 - vaimse häirega isiku kinnipidamine

Miranda Magro vs. Portugal

Artiklid 3 ja 5-1 e

Asjaolud

Kaebajal diagnoositi 2002. aastal paranoiline skisofreenia. Kaebajale määrati 2019. aastal ennetav kinnipidamine pärast seda, kui ta tunnistati psüühikahäire tõttu kriminaalkorras mittevastutavaks kuritegude eest, milles ta süüdi mõisteti. Teda peeti kinni Caxiase vanglahaigla psühhiaatriaosakonnas alates 14. aprillist 2021 kuni 18. oktoobrini 2021, mil viidi ta üle vaimse tervise asutusse. Kaebaja leiab, et kinnipidamistingimused, sealhulgas trellid, okastraat ja füüsilise repressiooni vahenditega varustatud korrapidajad, ei olnud tema paranemiseks sobivad, samas kui valitsus kinnitab, et ta sai vajalikku arsti- ja eriarstiabi ning talle määrati asjakohane ravi ja ravimid tema sümptomite leevendamiseks.

EIK seisukohad

Artikkel 3

EIK tugines Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT), riikliku ennetusmehhanismi (NPM) ja teiste asjakohaste ÜRO inimõiguste järelevalveorganite aruannetele, mille kohaselt on vaimse tervisega seotud probleemid üheks peamiseks väljakutseks Portugali vanglasüsteemis. Viidates eelkõige olukorrale Caxiase vanglahaigla psühhiaatriaosakonnas, juhtis NPM tähelepanu majutuse ebapiisavusele, personali puudumisele ja kliinilisele adekvaatsusele. Samuti oli CPT hinnangul ülerahvastatus jätkuvalt tõsine probleem, mis mõjutas negatiivselt olmetingimusi, personali ja kinnipeetavate suhteid ning heakorra tagamist selles vanglahaiglas. Lisaks märkis CPT, et selles olukorras olevatel patsientidel puudus piisav ravikeskkond. Need tähelepanekud ja järeldused seadsid kahtluse alla selle asutuse sobivuse raskelt vaimuhaigete patsientide kinnipidamiseks ja konkreetset juhul kaebaja ravivõimaluse antud asutuses.

NPM märkis, et see olukord tekitab Portugali vanglasüsteemile suuri raskusi, muutes ennetava kinnipidamise saanud psühhiaatriliste häiretega inimeste psühhiaatrilistele ja ravivajadustele asjakohase reageerimise keeruliseks. Sellega seoses ei olnud valitsus esitanud mingeid tõendeid selle kohta, et kaebaja oli saanud individuaalset ja pidevat ravi ning järelravi ja asjakohaseid ravimeid. EIK hinnangul ei suutnud valitsus ka tõendada, et kaebaja oli saanud oma seisundist tulenevat terapeutilist ravi. Seetõttu nõustus EIK kaebaja kirjeldusega tema kinnipidamise tingimuste kohta. EIK leidis, et kaebaja psühholoogilise seisundi olemus oli muutunud kaebaja haavatavamaks kui keskmise kinnipeetava ning tema kinnipidamine ülalkirjeldatud tingimustes võis teatud määral süvendada tema stressi, ahastust ja hirmu. EIK leidis, et ametivõimude suutmatus osutada kaebajale asjakohast abi ja hoolitsust põhjustas kaebajale stressi ja ärevust.

EIK tuvastas artikkel 3 rikkumise.

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

Artikkel 5-1 e

Kaebaja ennetav kinnipidamine oli meede, mis otsustati seadusega ettenähtud korras, lähtudes tema psüühikahäirest ning tema enda ja teistele tekitatud ohust ning seetõttu oli see hõlmatud artikli 5 lõike 1 punktiga e. Caxiase vanglahaigla oli peamiselt suunatud vaimuhaiguste all kannatavate tavaliste vangide teenindamiseks ja see ei kuulunud tervishoiusüsteemi. Ainuüksi asjaolu, et kaebajat ei paigutatud sobivasse kohta, ei muutnud iseenesest tema kinnipidamist ebaseaduslikuks. Psüühikahäiretega kinnipeetavate hoidmine tavavanglate psühhiaatriaosakonnas kuni nende paigutamiseni nõuetekohastesse vaimse tervise asutustesse ilma piisava ja kohase hoolitsusega ei ole aga kooskõlas EIÖK-ga. Arvestades varasemaid artikli 3 alusel tehtud järeldusi, ei olnud EIK veendunud, et kaebajale pakuti asjakohast ravi või terapeutilist keskkonda. Sellega seoses kordas EIK, et osutatava hoolduse tase peab ületama põhihooldust. Ainuüksi juurdepääs tervishoiutöötajatele, konsultatsioonidele ja ravimite pakkumisele ei ole et ravi oleks artikli 5 kohaselt asjakohane ja seega rahuldav. Sellest tulenevalt EIK järeldas, et kaebaja määramine sellese asutusse ei olnud seaduslik.

EIK tuvastas artikkel 5-1 e rikkumise

Artikkel 46

Käesoleval juhul tuvastatud rikkumised ei olnud tingitud üksnes kaebaja isiklikest asjaoludest, vaid olid tingitud struktuursetest probleemist, mis õigustab artikli 46 alusel üldiste meetmete kehtestamist.

EIK märkis, et kiiresti tuleb astuda vajalikke samme, et tagada sobivad elamistingimused ning sobivad ja individuaalsed ravivormid vaimuhaigetele. Ministrite komitee järelevalve all oleval kostjariigil on vabadus valida vahendid, mille abil ta täidab artiklist 46 tulenevad kohustused.

Artikkel 41

EIK leidis, et Portugal peab kaebajale maksma 34 00 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

11. jaanuar 2024

Lahend 76680/17 - ebainimlik ja alandav kohtlemine vanglates ning riigi positiivsed kohustused

D vs. Läti

Artikkel 3

Asjaolud

Kaebaja kandis aastatel 2008–2017 vangistust erinevates Läti vanglates. Ta kurtis, et teda koheldi vanglates ebainimlikult ja alandavalt, sest ta oli mitteametliku vangide hierarhia madalaimal tasemel („kreisie” tasemel). Vanglaamet ja siseriiklikud kohtud jätsid tema kaebused rahuldamata.

EIK-ss pöördudes tugines ta eelkõige artiklile 3 ning leidis, et teda on ebainimlikult ja alandavalt koheldud. Lisaks kaebas ta selle üle, et ametivõimud ei ole suutnud vanglates välja juurida vangide mitteametlikku hierarhiat.

EIK seisukohad

Artikkel 3

(a) Faktide kindlakstegemine

Esiteks eksisteeris Läti vanglates kaebaja kinnipidamise ajal mitteametlik vangide hierarhia, tuntud ka kui kastisüsteem. Selle olemasolu oli dokumenteeritud vähemalt kahes vanglas, kus kaebajat hoiti.

Teiseks kuulus kaebaja hierarhia madalaimasse tasemele, millega kaasnesid piirangud ühiskasutatavate ruumide kasutamisele, juurdepääsuga teenustele ja suhtlemisele teiste vangidega.

Kolmandaks ei olnud kaebaja suhtes rakendatud tegelikku vägivalda ega vägivallaga ähvardamist vanglatöötajate ega teiste vangide poolt.

(b) Kas kaebaja osas rakendati artikkel 3 mõistes väärkohtlemist?

Vangide hierarhia madalaimal tasemel („kreisie“) vangid seisis silmitsi paljude meelevaldsete piirangutega jagatud ressursside kasutamisel. Neil olid eraldi pingid, tualetid ja söögikohad ning neid ei lubatud koos teiste vangidega poodi ega olla koos arstiabi järjekorras. Neil keelati spordiga tegelemine või ühiste duširuumide kasutamine, nende voodid olid vähem mugavad ja asusid ühiskasutatavate ruumide äärealadel. Lisaks pidid nad tegelema koristamisega ning pesema pesu teistele kinnipeatavatele. Selline füüsiline ja sümboolne eraldatus saatis tugeva alaväärsussõnumi, õõnestades sellega kaebaja olukorras olevate vangide inimväärikust. Seega kujutas see endast alandavat kohtlemist artikli 3 tähenduses. Kuigi kaebaja ei ole füüsilise vägivalga all olnud, siis olukord, mida ta oli aastaid talunud oma positsiooni tõttu mitteametlikus hierarhias vangide madalaimas kastis, kujutas endast artikli 3 alusel keelatud kohtlemist.

(c) Kostjariigi kohustus kaitsta kaebajat väärkohtlemise eest

Kaebaja ei olnud kogenud vanglatöötajate poolt väärkohtlemist. Sellegipoolest ei vabasta see riiki vastutusest. Eelkõige olid siseriiklikud ametiasutused kohustatud võtma meetmeid tagamaks, et nende jurisdiktsiooni alla kuuluvaid isikuid ei piinata ega koheldaks või karistataks ebainimlikult või alandavalt, sealhulgas eraisikute poolt.

Mitteametlike vangide hierarhiate küsimus oli Läti karistusasutustes hästi dokumenteeritud ja see probleem oli levinud vanglates, kus kaebajat hoiti. Seetõttu oleks vanglatöötajad ja ametivõimud pidanud olema teadlikud nii selle olemasolust kui ka kaebaja positsioonist selles. Isegi selgesõnaliste vägivallajuhtumite või vastasseisu puudumisel ei saanud tähelepanuta jätta kaebaja väärkohtlemise loomupärast ohtu, millega kaebaja vangistuse ajal silmitsi seisis. Sellest tulenevalt oli valitsuse ülesanne selgitada, milliseid meetmeid võeti kaebaja haavatavuse leevendamiseks ja vangide hierarhiate laiema probleemi lahendamiseks.

Läti ombudsman oli järjekindlalt kritiseerinud sellise kõikehõlmava lähenemisviisi puudumist ja väitnud, et riigiasutused on käitunud ebaseaduslikult, kuna nad ei ole suutnud vanglates väljakujunenud mitteametlikku hierarhiat lammutada. Samuti oli Läti ülemkohus arvamusel, et riigivõimudel on üldine kohustus tegeleda mitteametlike hierarhiate küsimusega, mis oli üks vangidevahelise vägivalga põhjuseid.

Sellest tulenevalt ei suutnud riigiasutused kaitsta kaebajat artikli 3 alusel keelatud kohtlemise eest.

EIK tuvastas artikkel 3 rikkumise.

Artikkel 41

Kaebaja ei taotlenud õiglast hüvitist, mistõttu EIK ei mõistnud kaebaja kasuks välja kostjariigilt hüvitist.

Artikkel 46

EIK märkis, et siseriiklikud ametivõimud peavad tegema otsusest vajalikud järeldused ja rakendama asjakohaseid üldisi meetmeid, et vältida sarnaseid rikkumisi tulevikus.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

11. jaanuar 2024

Lahend 51391/19 - vara kaitse

Wiegandová vs. Tšehhi Vabariik

Protokolli nr 1 artikkel 1

Asjaolud

2003. aastal päris kaebaja üürimaja, mille tema elukaaslane oli 1991. aastal riigilt seaduse nr 87/1991 alusel saanud. Hoones oli lisaks muudele elu- ja mitteeluruumidele 6 korterit, mille oli ehitanud ehitusühistu. Alates 1992. aastast kehtis korterite suhtes servituut seoses seadusest tuleneva meetmega nr 297/1992. Servituut on antud elamukooperatiivi kasuks, kes omandas korterid ehitusühistult 1987. aastal. 2009. aastal tegi kaebaja hoone kohta omanikudeklaratsiooni, mille alusel oli hoones 59 erinevat korterit/ruumi. Kaebajast sai kõigi nende omandite omanik. Säilitati servituudid elamukooperatiivi kasuks, mis puudutasid kuue korteri kasutamist. Kaebaja müüs aastatel 2009–2019 järjestikku 58 korteriomandit 59-st, sealhulgas 5 ehitusühistu korterit nende elanikele. Talle kuulub viimane korter. Kaebaja algatatud menetlus servituudi lõpetamiseks või vähendamiseks ei olnud edukas.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja protokoll nr 1 artiklile 1 ja leiab, et talle kuuluva korteriga peab ta taluma põhjendamatult servituuti, mis piirab tal selle korteri kasutamist.

EIK seisukohad

Protokolli nr 1 artikkel 1

(a) Kas oli sekkumine kaebaja õigustesse?

Kaebaja korterit koormav servituut piirab kahtlemata kaebajal kasutusvõimalusi selles korteris. Kaebaja ei saa korterit kasutada, sest ühistul on ajaliselt piiramata üürileandja õigused ja kohustused ning õigus nõuda üüri tegelikult korteri kasutajalt. Kaebaja saab ainult korterit müüa. EIK järeldas, et seega on sekkunud kaebaja omandiõigustesse.

(b) Kas sekkumine oli seaduslik ja „vastas üldistele huvidele”?

Servituudi määramise aluseks oli seadusjärgne meede nr 297/1992, millega muudeti seadust nr 42/1992. Servituudid, nagu ka käesoleval juhul, tulenesid endise kommunistliku režiimi poolt arestitud kinnisvara tagastamise protsessist. EIK mõonis, et kaebajale kuuluva korteri servituut teenis ja teenib jätkuvalt mitte ainult elamukooperatiivi ja selle liikmete huve, vaid ka ühiskonna kui terviku huve.

(c) Kas sekkumine oli proportsionaalne?

Kui kaebaja omandas hoone 2003. aastal pärandina, pidi ta olema teadlik servituudi olemasolust ja sellega seotud õiguskorrast ning eelkõige sellest, et servituut ei olnud ajaliselt piiratud. Sellegipoolest

oli ta pärandi vastu võtnud ja sai seeläbi vara omanikuks. Sellest ajast peale ei ole toimunud ühtki seadusandlikku ega muud arengut, mis oleks viinud tema õigusliku seisundi muutumiseni. Samuti puudusid asjaolud, mis võimaldaksid järeldada, et kaebajal võis igal etapil tekkida konventsiooni kohtupraktikast lähtuvalt õiguspärane ootus, et servituudi suhtes kohaldatavad eeskirjad muutuvad nii, et see annaks aluse selle lõpetamiseks või vähendamiseks.

Kõnealuse sekkumise proportsionaalsust tuli hinnata, võttes arvesse mitte ainult allesjäänud korteri olukorda, vaid ka asjaolu, et kaebaja sai pärast enamiku hoones asuvate elu- ja mitteeluruumide müümist märkimisväärselt rahalist tulu.

EIK märkis, et siseriiklikud kohtud võtsid arvesse kõiki olemasolevaid tõendeid ja nende järeldused vastasid kohtupraktikale. Võttes arvesse eeltoodud kaalutlusi ja rõhutades eelkõige kostjariigi laia kaalutlusruumi, leidis EIK, et kaebaja ei kandnud tema omandisse jäänud korterit koormava servituudi tõttu individuaalset ja ülemääraast koormust. Seega ei olnud käesoleva juhtumi konkreetsetel asjaoludel tasakaalu kogukonna ja kaebaja huvide vahel rikutud.

EIK ei tuvastanud protokolli nr 1 artikkel 1 rikkumist.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)